

18 december 2023

6^e flitspeiling – Israël en de Palestijnse gebieden

In opdracht van de NCTV en de ESS

Introductie

Aanleiding

De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) heeft I&O Research gevraagd flitspeilingen uit te voeren naar het beeld dat Nederlanders hebben van de situatie in Israël en de Palestijnse gebieden, hoeveel zorgen zij zich maken en hoe Nederlanders de informatie omtrent de situatie inschatten. I&O Research voerde hiervoor een peiling uit van donderdag 14 december 9:00 uur tot vrijdag 15 december 9:00 uur. Dit is de zesde peiling over dit onderwerp. Zie bijlage A voor een overzicht van alle peilmomenten. In deze notitie wordt ook gerapporteerd over vragen over polarisatie en maatschappelijk spanningen die in opdracht van de Expertise-unit Sociale Stabiliteit (ESS) zijn toegevoegd aan de vragenlijst.

Uitvoering onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd onder 1.042 Nederlanders van 18 jaar en ouder, die lid zijn van het I&O Research Panel. Dit is ruim voldoende om op basis van de resultaten betrouwbare uitspraken te kunnen doen over de volwassen Nederlandse bevolking. Er zijn 3.000 personen benaderd voor dit onderzoek. De respons bedraagt 35 procent.

Op de data is een weging (op randtotalen) toegepast op de achtergrondkenmerken: leeftijd, geslacht, opleiding, migratieachtergrond, stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023 en regio (op basis van de Nielsen 4-indeling). De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee komen de verhoudingen in de steekproef op deze achtergrondkenmerken overeen met de werkelijke verhoudingen onder de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder.

Introductie

Analyse

- In de analyse gaan wij in op de rechte tellingen van de antwoorden op de vragen. Daarnaast splitsen we, waar relevant, de uitkomsten uit naar de achtergrondkenmerken regio, stedelijkheid, leeftijd, opleidingsniveau en herkomst.
- In de tekst worden alleen significante verschillen tussen de peilingen benoemd.
- In sommige gevallen tellen percentages niet op tot het totaal of tot meer dan 100 procent. Dit komt door afrondingsverschillen.
- Bij sommige vragen konden respondenten meerdere antwoorden kiezen. Dit staat bij de uitkomsten vermeld.
- De meeste vragen zijn aan alle respondenten voorgelegd. Waar de percentagebasis anders is, is dit bij de figuur vermeld.
- In de rode kaders staan significante verschillen genoemd tussen vijf verschillende gebieden van Nederland: de drie grote steden (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) en de omliggende gemeenten¹, het westen exclusief de drie grote steden (Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht), het noorden (Groningen, Friesland en Drenthe), het oosten (Overijssel, Gelderland en Flevoland) en het zuiden (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg). Ook staan er in de rode kaders significante verschillen genoemd naar stedelijkheidsgraad. Hierbij is de indeling in vijf categorieën (van zeer sterk stedelijk tot niet-stedelijk) gehanteerd volgens de definitie van het Centraal Bureau voor de Statistiek.²
- Voor de variabele opleiding hanteren wij de terminologie lager-, middelbaar en hoger opgeleid. Dit is een bewuste keuze, omdat het onderscheidend vermogen naar theoretisch en praktisch opgeleiden niet toereikend genoeg is om een indeling op basis van onderwijsniveau te vervangen.³
- Voor de variabele herkomst hanteren wij de indeling: geen migratieachtergrond, westerse migratieachtergrond en niet-westerse migratieachtergrond. Deze indeling volgt de definitie van het CBS.⁴

¹De omliggende gemeenten betreffen; Amstelveen, Diemen, Ouder-Amstel, Landsmeer, Schiedam, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel, Nederlek, Ridderkerk, Barendrecht, Albrandswaard, Leidschendam, Voorburg, Rijswijk, Wassenaar en Wieringen.

²Stedelijkheid (van een gebied) (cbs.nl)

³Zie ook het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)

⁴Zie ook Migratieachtergrond (cbs.nl)

Zorgen, dreigingen en informatiebehoefte (onderdeel NCTV)

Algemene zorgen

De respondenten ontvingen een neutrale uitnodiging voor de vragenlijst waaruit niet af te leiden was waar het onderzoek over ging. Als eerste stelden we aan respondenten de volgende open vraag: 'Wanneer je denkt aan gebeurtenissen met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland, waarover maak je je dan zorgen?'

De open antwoorden zijn visueel weergegeven in een woordwolk (figuur 1). Hoe groter het woord in de woordwolk, hoe vaker dit woord door respondenten genoemd is.

Zes op de tien inwoners van Nederland maken zich zorgen over een gebeurtenis met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland (60%). Tijdens de eerste meting in oktober lag het percentage inwoners dat een gebeurtenis benoemde het hoogst met 71 procent (zie bijlage B).

Uit de antwoorden op deze vraag komen verschillende zorgen naar voren, maar het meest duidelijk zijn de zorgen over de oorlogen in Israël en Oekraïne die momenteel gaande zijn. Ook de angst voor aanslagen en de zorgen over de toenemende polarisatie blijven terugkeren in de antwoorden.

Net als tijdens de vorige meting wordt wederom de verkiezingsuitslag genoemd als iets waar men zich zorgen over maakt.

Figuur 1. Wanneer je denkt aan gebeurtenissen met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland, waarover maak je je dan zorgen?

Ernst van de gebeurtenissen tussen Israël en Palestijnse gebieden

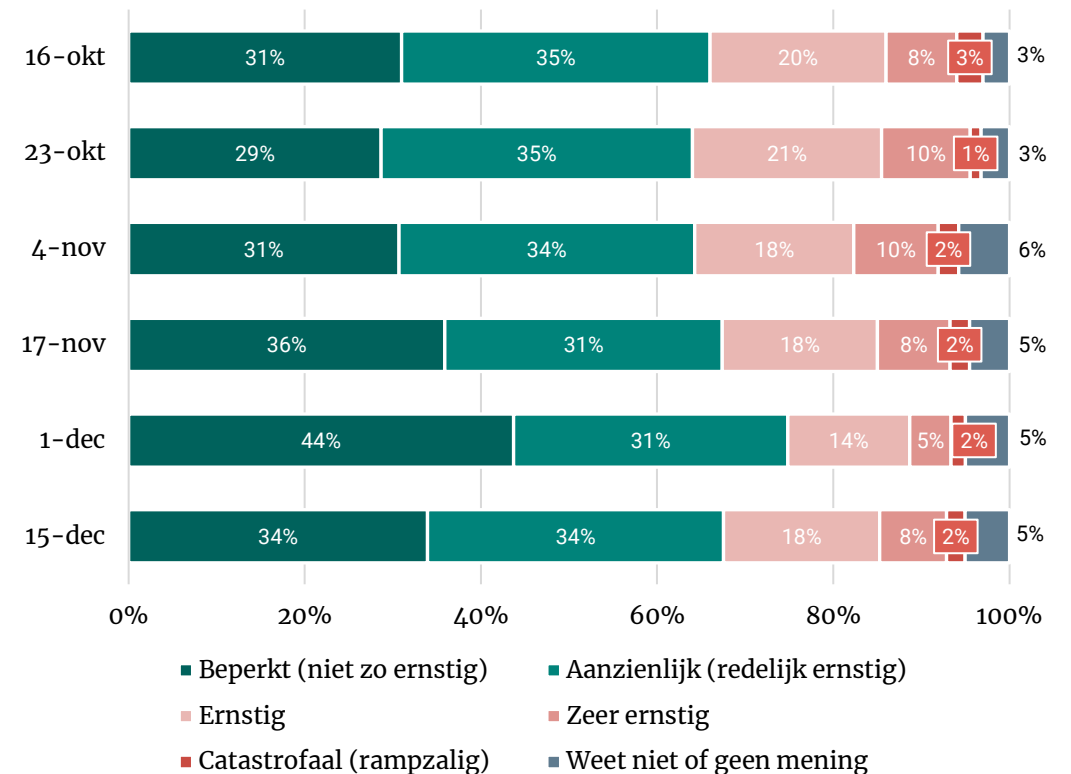
We stelden Nederlanders de vraag: ‘Hoe ernstig zijn de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden volgens jou voor de Nederlandse samenleving?’

Net als tijdens de metingen tussen 16 oktober en 17 november (beide 32%), schatten tijdens de meting van 15 december ongeveer drie op de tien inwoners de gevolgen voor de Nederlandse samenleving als (zeer) ernstig tot catastrofaal (28%). Aanzienlijk hoger dan het aandeel op 1 december (21%).

Op 1 december lag het aandeel dat de gevolgen als beperkt of aanzienlijk bestempelde (75%) op het hoogste punt. In de huidige meting is dit significant afgenomen naar 68 procent, gelijk aan de metingen tussen 16 oktober (66%) en 17 november (67%).

- 32 procent van de inwoners van de drie grote steden vindt de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden (zeer) ernstig of catastrofaal voor de Nederlandse samenleving. Dit is hoger dan in de rest van het westen (15%).
- Inwoners zonder een migratieachtergrond of met een westerse migratieachtergrond noemen de gevolgen vaker beperkt dan wel aanzienlijk (resp. 69% en 73%). Een significant verschil ten opzichte van het aandeel met een niet-westerse migratieachtergrond (52%).
- Mannen denken vaker dan vrouwen dat de gevolgen beperkt zullen blijven (40% vs. 28%).

Figuur 2. Hoe ernstig zijn de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden volgens jou voor de Nederlandse samenleving? Basis: Alle Nederlanders n= 1.042

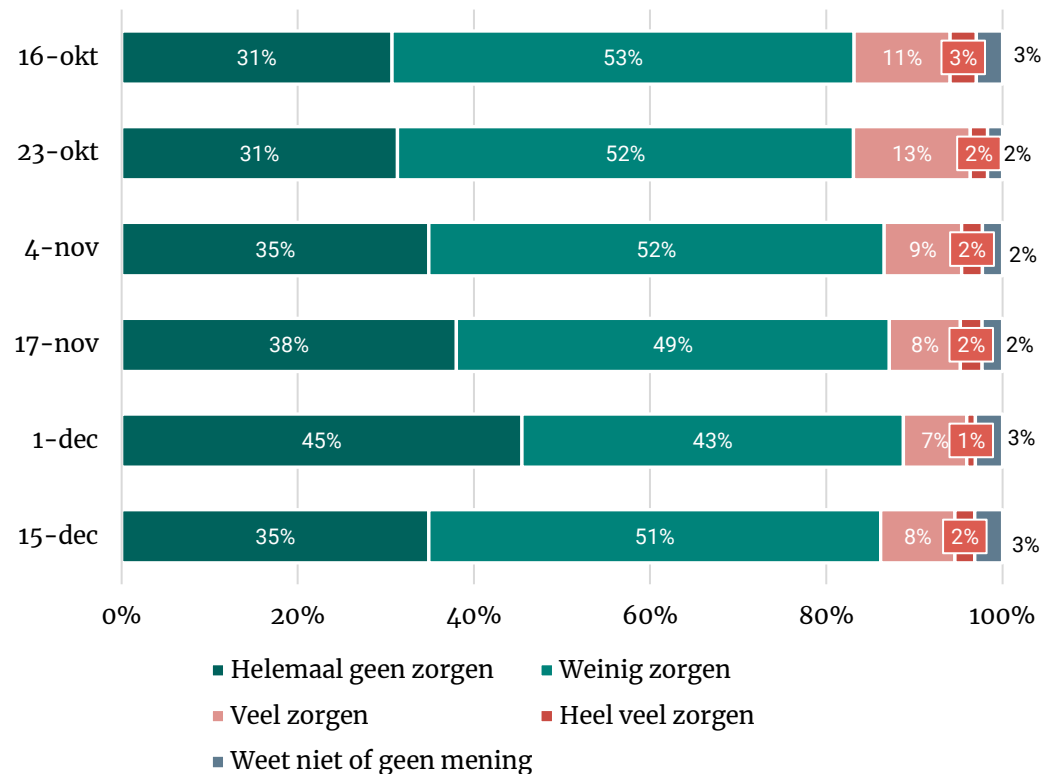
Zorgen over de eigen veiligheid en die van familie en/of vrienden

Aan Nederlanders stelden wij de vraag hoeveel zorgen zij zich maken over de veiligheid van henzelf, hun familie en/of vrienden door de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden.

De ruime meerderheid (86%) van de inwoners maakt zich geen of weinig zorgen. De groep die zich helemaal geen zorgen maakt, steeg tussen de meting van 17 november en 1 december met zeven procentpunt (van 38% naar 45%). In de huidige meting is dit met tien procentpunt gedaald. Daarmee is de huidige uitkomst gelijk aan de uitkomst van de eerdere metingen. De helft van de inwoners maakt zich weinig zorgen (51%). Significant gestegen ten opzichte van de meting van 1 december (43%).

Tien procent van de inwoners maakt zich veel of heel veel zorgen. Dat is nagenoeg gelijk aan de voorgaande metingen, maar lager dan de eerste twee metingen (resp. 14% en 15%).

Figuur 3. Hoeveel zorgen maak jij je op dit moment over de veiligheid van jezelf, je familie en/of vrienden door de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?
Basis: Alle Nederlanders n= 1.042

- Hoger opgeleiden maken zich vaker helemaal geen of weinig zorgen (89%) dan lager opgeleiden (81%).
- Nederlanders zonder migratieachtergrond of met een westerse migratieachtergrond maken zich vaker helemaal geen of weinig zorgen (resp. 89% en 91%) dan Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond (66%). Een op de vijf inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond maakt zich (heel) veel zorgen (22%).

Zorgen over de impact op Nederland

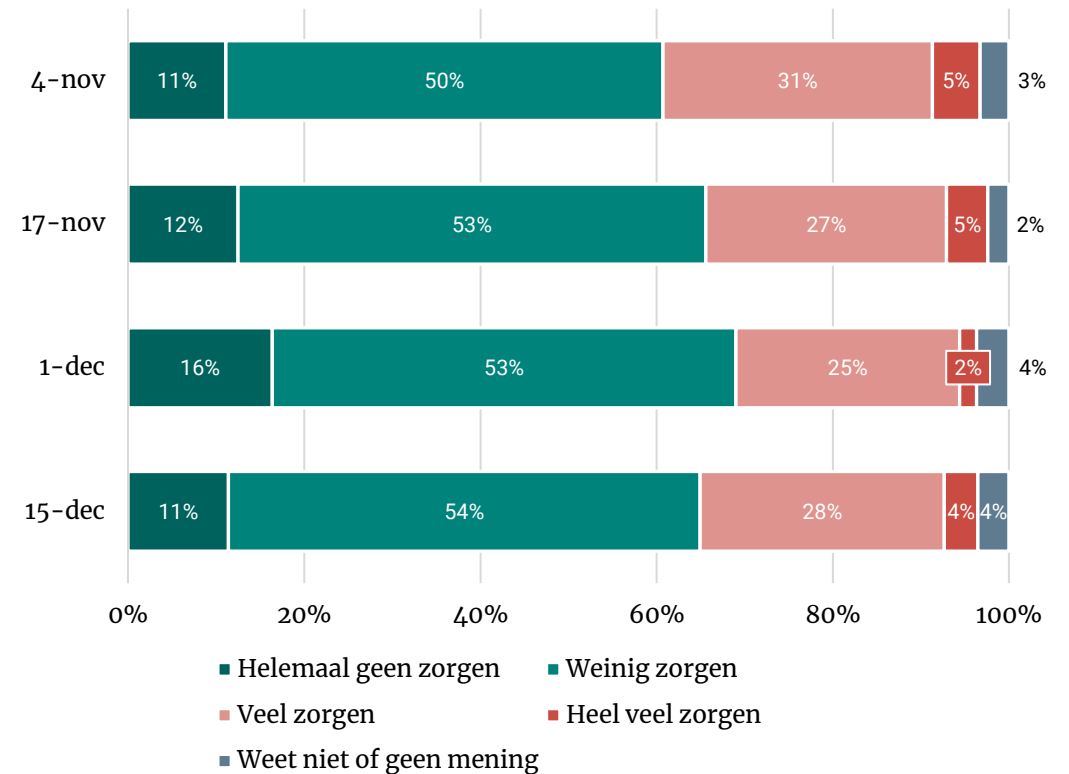
In de derde meting (4 november) vroegen wij voor het eerst of inwoners zich momenteel zorgen maken over de impact op Nederland in het algemeen als gevolg van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden.

Deze meting is het aantal inwoners dat zich helemaal geen zorgen maakt over de impact op Nederland na een piek op 1 december (16%) gedaald naar elf procent. Deze uitkomst sluit hiermee aan bij de uitkomsten van 4 en 17 november (resp. 11% en 12%). Het aandeel dat zich (heel) veel zorgen maakt is niet significant afwijkend.

Net als bij vorige metingen maakt men zich meer zorgen over de impact op Nederland in het algemeen dan over de eigen veiligheid of die van familie en vrienden; daar maakt 86% zich geen of weinig zorgen over (sheet 7) versus 65% over Nederland in het algemeen.

- Ruim een op de drie lager opgeleiden maakt zich (heel) veel zorgen over de impact op Nederland in het algemeen (36%). Significant hoger ten opzichte van het aandeel middelbaar opgeleiden (27%).
- Twee derde van de inwoners zonder een migratieachtergrond maakt zich (helemaal) geen zorgen over de impact op Nederland (66%). Inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond maken zich naar verhouding vaker (heel) veel zorgen (31%).

Figuur 4. Hoeveel zorgen maak jij je op dit moment over de impact op Nederland in het algemeen omtrent de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden? Basis: Alle Nederlanders n= 1.042

Waarschijnlijkheid gebeurtenissen (1)

Nederlanders is een lijst met elf mogelijke gevolgen van het conflict tussen Israël en de Palestijnse gebieden voorgelegd, met daarbij de vraag hoe waarschijnlijk ze deze gevolgen vinden. Onderstaande tabel laat het percentage Nederlanders zien dat deze gevolgen (zeer) waarschijnlijk vindt, over de periode oktober 2023 – december 2023. De resultaten worden op de volgende pagina toegelicht.

De laatste kolom in de tabel geeft weer of er een significante ontwikkeling is tussen de meting van 1 december en 15 december.

 Betekent dat minder Nederlanders een gevolg als (zeer) waarschijnlijk zijn gaan zien.

 Betekent dat meer Nederlanders een gevolg als (zeer) waarschijnlijk zijn gaan zien.

Tabel 1. Als de situatie in Israël en de Palestijnse gebieden verder verslechtert, kan dit mogelijk gevolgen hebben voor Nederland. Kun je van de onderstaande gevolgen aangeven in hoeverre jij het waarschijnlijk acht in Nederland.

Percentage (zeer) waarschijnlijk. Basis: Alle Nederlanders n= 1.042

	16 okt '23	23 okt '23	4 nov '23	17 nov '23	1 dec '23	15 dec '23	Ontwikkeling 1 december – 15 december
Toenemende maatschappelijke spanningen tussen bevolkingsgroepen	78%	82%	78%	75%	73%	74%	
Desinformatie en nepnieuws	75%	81%	76%	77%	71%	71%	
Onrust op straat	73%	82%	75%	72%	71%	67%	
Extra toestroom van vluchtelingen	64%	67%	65%	60%	58%	58%	
Stijgende brandstofprijzen	53%	63%	53%	49%	41%	44%	
Stijgende gas- en energieprijzen	53%	60%	51%	47%	40%	42%	
Gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer	46%	54%	46%	41%	34%	35%	
Verder stijgend woningtekort	42%	47%	44%	40%	39%	37%	
Stijgende prijzen van levensmiddelen	43%	49%	44%	39%	35%	35%	
Cyberaanvallen	35%	38%	35%	33%	26%	33%	
Uitval van vitale processen	10%	12%	10%	11%	9%	11%	

Waarschijnlijkheid gebeurtenissen (2)

Toenemende spanningen tussen bevolkingsgroepen (74%), desinformatie en nepnieuws (71%) en onrust op straat (67%) worden het meest waarschijnlijk geacht als de situatie in Israël en de Palestijnse gebieden verder verslechtert. Sinds het begin van de peilingen (16 oktober) worden deze gevolgen het meest waarschijnlijk geacht.

Een derde van de inwoners schat cyberaanvallen als (zeer) waarschijnlijk (33%). Tijdens de meting van 1 december was dit nog significant gedaald (-7 procentpunt) om in de huidige meting weer terug te veren naar het niveau van de metingen in oktober en november.

Hoewel er tussen de meting van 1 december en de huidige meting verder geen significante ontwikkelingen te zien zijn, zien we tussen de meting van 23 oktober en 1 december wel enkele ontwikkelingen over de gehele meetperiode. Tijdens de meting van 1 december gold voor bijna alle mogelijke gebeurtenissen dat de geschatte kans op het laagste punt lag sinds we op 17 oktober zijn begonnen met meten en significant lager dan op 23 oktober, toen de waarschijnlijkheid op het hoogste punt. In de meting van 15 december sluiten de uitkomsten aan bij de uitkomsten van 1 december, maar beduidend lager dan tijdens de meting van 23 oktober en 17 november.

- Een op de vijf inwoners van zeer sterk stedelijk gebied noemt een extra toestroom van vluchtelingen (zeer) onwaarschijnlijk (19%). In weinig stedelijk gebied ligt dit aandeel significant lager (8%). Zij schatten deze gebeurtenis vaker als (zeer) waarschijnlijk (54% versus 68%). In weinig stedelijk gebied vindt ook een substantieel deel het verder stijgen van het woningtekort (zeer) waarschijnlijk (45%), terwijl inwoners van zeer sterk stedelijk gebied dit gevolg vaker als (zeer) onwaarschijnlijk bestempelen (44%).
- Zeven op de tien hoger opgeleiden (72%) en ruim zes op de tien middelbaar opgeleiden (65%) vinden het uitvallen van vitale processen (zeer) onwaarschijnlijk. Dit is meer dan het aandeel onder lager opgeleiden (54%). Hoger opgeleiden denken ook minder vaak dat de gas- en energieprijzen (30%), levensmiddelen (36%) en brandstofprijzen (29%) zullen stijgen en ze achten cyberaanvallen (38%) en een verder stijgend woningtekort (45%) minder waarschijnlijk. Lager en middelbaar opgeleiden schatten deze gebeurtenissen vaker als (zeer) waarschijnlijk. Hoger opgeleiden vinden toenemende spanningen tussen bevolkingsgroepen vaker waarschijnlijk (80%) dan middelbaar opgeleiden (68%). Hoger opgeleiden denken vaker dat er nepnieuws verspreid wordt (80%) dan lager en middelbaar opgeleiden (60% en 67%).
- Zeven op de tien inwoners zonder een migratieachtergrond (67%) of met een westerse migratieachtergrond (70%) noemen het uitvallen van vitale processen (zeer) onwaarschijnlijk. Inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond schatten deze gebeurtenis relatief vaker als (zeer) waarschijnlijk (19%).

Onrust in de eigen omgeving

We stelden Nederlanders de vraag: *“Ervaar je zelf momenteel onrust in jouw omgeving als gevolg van gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?”*

Circa één op de tien Nederlanders (11%) ervaart zelf momenteel onrust in hun omgeving, negen van de tien (89%) ervaren dit niet. Deze verhoudingen zijn vergelijkbaar met de vorige metingen.

Inwoners die onrust ervaren, geven aan dat zij veel discussies meemaken, tussen familieleden of op sociale media. Ook komen zij in contact met demonstraties.

Men geeft aan dat aan dat er angst bestaat om bepaalde dingen te zeggen. Daarnaast zijn er respondenten die familieleden of kennissen hebben in het conflictgebied en op die manier onrust ervaren. Sommigen ervaren een toename van antisemitisme in Nederland.

Ervaar je zelf momenteel onrust in jouw omgeving als gevolg van gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?

“Als dit onderwerp aangesproken wordt dan zijn er voor- en tegenstanders die fel tegen elkaar zijn. Dan is de mening die ze hebben over het onderwerp alleen nog maar belangrijk. En ben je voor- of tegenstander en keren ze elkaar de rug toe.”

“Vrienden zijn Joods en er wonen ook mensen die ik ken in Israël. Ben steeds bewust dat er wat kan gebeuren.”

“Een vriend die op een algoritme continu filmpjes met antisemitisch nepnieuws bekijkt en die inhoud verder wil verspreiden; dit versus mijn zorgen over Joodse vrienden.”

“Verhitte discussies, polarisatie.”

“Demonstraties en polariserende meningen.”

“Verhoogde veiligheidsmaatregelen rond Joodse instellingen en gebedshuizen in Amsterdam en Amstelveen.”

“Dat er in het openbaar leuzen tegen Joden geroepen worden.”

“Ik heb Israëlische vrienden. Hun kinderen moeten nu vechten. Met name de vrouwen in mijn omgeving zijn heel verdrietig door wat er daar nu gebeurt.”

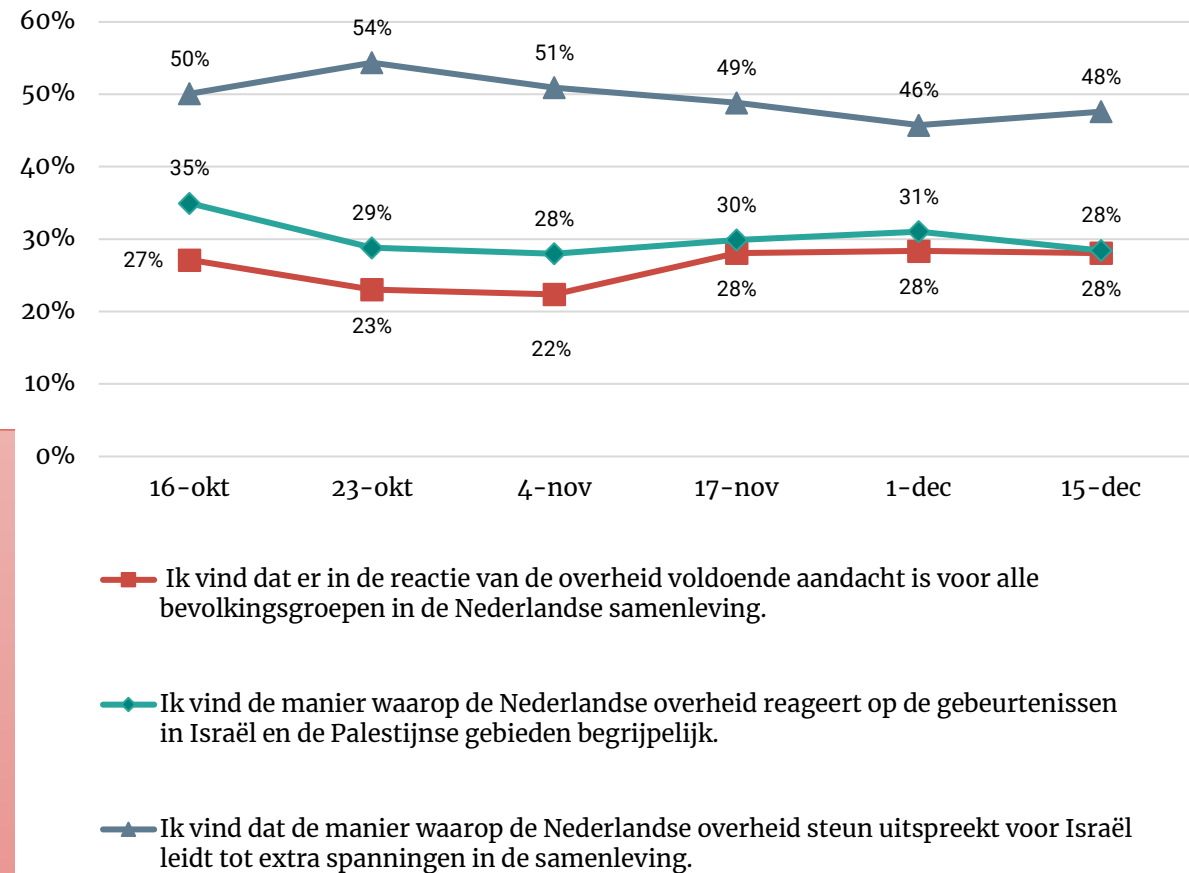
Reactie Rijksoverheid op gebeurtenissen Israël en Palestijnse gebieden

Het aantal inwoners dat vindt dat de manier waarop de Nederlandse overheid steun uitspreekt voor Israël leidt tot extra spanningen in de samenleving, laat een dalende trend zien. Na een piek op 23 oktober (54%) is in de huidige meting 48% van de Nederlanders het hier mee eens.

Het deel van de bevolking dat de manier waarop de Nederlandse overheid reageert begrijpelijk vindt, is stabiel (28%). Een vergelijkbare groep van de inwoners (niet in figuur: 30%) vindt de reactie niet begrijpelijk.

Bijna drie op de tien inwoners vinden dat er voldoende aandacht is voor alle bevolkingsgroepen in de reactie van de overheid. Na een stijging tussen 4 november en 17 november, is dit voor de tweede meting op rij gelijk gebleven. Een even grote groep is het oneens met de stelling dat er voldoende aandacht is voor alle bevolkingsgroepen (niet in figuur: 30%).

Figuur 6. In welke mate ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?
Basis: Alle Nederlanders n= 1.042

- Inwoners van zeer sterk stedelijk gebied hebben vaker **geen** begrip voor de manier waarop de overheid reageert (39%), vinden vaker dat de manier waarop de overheid zich uitspreekt leidt tot extra spanningen in de samenleving (58%) en dat er te weinig aandacht is voor alle bevolkingsgroepen (41%). Allen significant hoger in vergelijking tot inwoners van matig tot weinig stedelijk gebied.
- Vier op de tien hoger opgeleiden vinden de manier waarop de overheid reageert **niet** begrijpelijk (41%) en vinden **niet** dat er in de reactie van de overheid voldoende aandacht is voor alle bevolkingsgroepen in de samenleving (42%). Onder de lager of middelbaar opgeleiden is dit ongeveer een vijfde tot een kwart.
- Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond vinden de reactie van de Nederlandse overheid minder vaak begrijpelijk. 57 procent is het (helemaal) oneens met de stelling. Bij Nederlanders zonder migratieachtergrond is dit 26 procent. Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond vinden ook vaker dat de reactie van de Nederlandse overheid leidt tot extra spanningen in de samenleving (65%) dan dat Nederlanders zonder migratieachtergrond dit vinden (44%). Tot slot vindt bijna de helft van de Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond dat er onvoldoende aandacht is voor alle bevolkingsgroepen in vergelijking tot inwoners zonder een migratieachtergrond (46% vs. 28%).

Toelichting begrip reactie Rijksoverheid

Wij vroegen inwoners of zij konden toelichten waarom ze de reactie van de Nederlandse overheid niet begrijpelijk vinden. Inwoners vinden dat de overheid te veel steun uitspreekt voor Israël en vinden dat er voorbij gegaan wordt aan wat er gebeurt met de Palestijnse inwoners. Zij vinden dat Nederland zich hierover uit zou moeten spreken. Anderen vinden dat er geen kant gekozen zou moeten worden en dat de overheid zich neutraal zou moeten opstellen.

“Al 2x onthielden ze zich van stemming bij de VN als een vd weinige landen. Onbegrijpelijk.”

“De Palestijnse situatie word onderbelicht. Ze zijn te veel pro-Israël. Waarbij ik niet wil zeggen dat Hamas onschuldig is! Integendeel!”

“Er is nu zo'n grote internationale druk op Israël voor een staakt-het-vuren dat Nederland zich simpelweg daarvoor ook moet uitspreken, ook als erkenning van de mensenrechten voor Palestijnen.”

“Het kabinet zou zich kritischer op moeten stellen tegenover ‘onze bondgenoot’ Israël. Er is nml geen sprake van een proportionele reactie door Israël. Begrip voor de Palestijnse zaak zie ik nauwelijks terug in de reacties van het Kabinet”

“Omdat ik vind dat je als land geen kant moet kiezen. Ook al kan dit schadelijk zijn voor relaties. Het principe moet mijns inziens altijd bovenaan staan.”

“Teveel gefocust op het recht op zelfverdediging. Je kan zoveel burgerslachtoffers niet meer rechtvaardigen.”

Wij vroegen inwoners of zij konden toelichten waarom ze de reactie van de Nederlandse overheid wel begrijpelijk vinden. Hieruit blijkt dat inwoners enerzijds de aanval van Hamas afkeuren en begrip hebben voor de reactie van Israël, maar het anderzijds goed vinden dat de overheid ook steun uitspreekt voor de slachtoffers aan Palestijnse zijde. De inwoners noemen de reactie van de overheid neutraal.

“Afwachtende houding is goed.”

“De Hamas wil Israël uitroeien. Dat kan je niet steunen. De Palestijnse bevolking lijdt eronder. Daar wordt ook aandacht aan besteed. De laffe daad op 7 oktober vraagt om vergelding. Beide landen zijn daarvan de dupe.”

“Geen tot nog meer verdeeldheid oproepend standpunt. Dat lijkt mij eerlijk en verstandig.”

“Ja, Israël voert een legitieme strijd tegen terroristen. Het - betreurde - verlies van burgerslachtoffers is grotendeels het gevolg van de keuze van Hamas om zich te verschansen in en onder civiele instellingen.”

“Omdat terrorisme niet geaccepteerd wordt. Aan de andere kant gaat Israël een beetje te ver en het probleem is dat bij een oorlog altijd de onschuldige mensen de dupe worden.”

“Ze stellen zich redelijk neutraal op. Zowel aandacht voor zelfverdediging Israël als humanitaire situatie Palestijnen.”

Informatievoorziening (1)

Het aandeel dat vindt dat de informatie vanuit de Rijksoverheid hen voldoende informeert over de mogelijke lange termijn effecten van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden voor Nederland is stabiel gebleven over de metingen (rond de 10%). In de huidige meting is een op de tien (12%) het (helemaal) eens met de stelling en vindt de informatie vanuit de overheid dus voldoende.

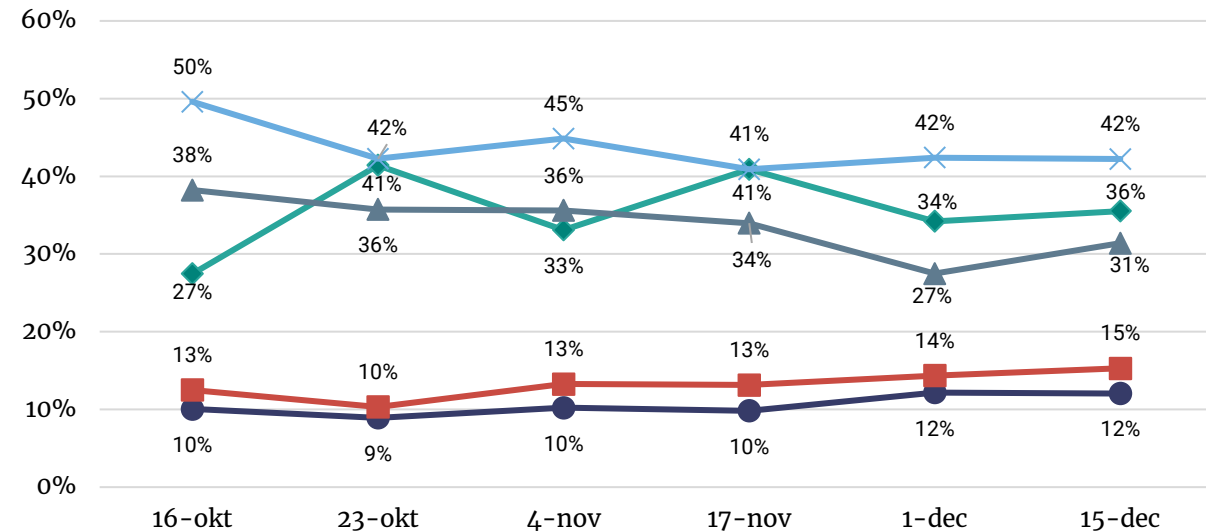
Bij de stelling 'Het is voor mij duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden in Nederland te beperken' is een vergelijkbare aandeel te zien: 15 procent is het er (helemaal) mee eens. Gelijk aan de voorgaande metingen.

Een op de drie vindt dat er veel tegenstrijdige informatie is, waardoor ze niet meer weten wat ze moeten geloven. Het aandeel dat het hiermee eens is, schommelt over de meetperiode tussen de 27 procent en 41 procent. Tijdens de huidige meting ligt dit dicht bij de hoogst gemeten waarde: 36 procent.

Drie op de tien hebben behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid (31%). Een groter deel heeft juist **geen** behoefte aan extra informatie (niet in figuur: 39%). Gelijk aan de voorgaande metingen. Tot slot kunnen vier op de tien (42%) zich een goed beeld vormen van de gebeurtenissen. Na een daling tussen 16 oktober (50%) en 23 oktober (42%) is dit stabiel.

Figuur 7. In welke mate ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen over de informatievoorziening rondom de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?

Basis: Alle Nederlanders n= 1.042

- De informatie vanuit de Rijksoverheid informeert mij voldoende over de mogelijke lange termijn effecten van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden voor Nederland.
- Het is voor mij duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden in Nederland te beperken.
- ◆ Er is zo veel tegenstrijdige informatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden dat ik niet meer weet welke informatie ik moet geloven.
- ▲ Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over de mogelijke gevolgen voor Nederland over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden.
- ✕ Ik kan vanuit de informatie die ik krijg en zoek over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden een goed beeld vormen van deze situatie.

- Inwoners onder de 50 jaar zijn het vaker (helemaal) oneens met de stelling 'het is duidelijk wat de overheid doet om de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden in Nederland te beperken' (tussen de 60% en 46%), dan inwoners 50 en 79 jaar (41%). De oudere groepen zijn vaker neutraal. De oudste leeftijdsgroep geeft relatief het vaakst aan dat het wel duidelijk is wat de Rijksoverheid doet (35% versus 20%).
- Vier op de tien middelbaar opgeleiden en de helft van de hoger opgeleiden kunnen zich een goed beeld vormen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden. Onder de lager opgeleiden ligt dit beduidend lager (31%). Lager opgeleiden vinden vaker dat er veel tegenstrijdige berichten zijn, waardoor ze niet meer weten welke informatie ze moeten geloven (42% tegenover 32% hoger opgeleiden).
- Vier op de tien inwoners zonder een migratieachtergrond vinden dat er veel tegenstrijdige informatie is over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden en weten daardoor niet wat ze moeten geloven. Inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond zijn het hier vaker (helemaal) mee **oneens** (38%).

Informatievoorziening (2)

Aan Nederlanders vroegen wij vervolgens of zij informatie missen over andere onderwerpen omtrent de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden. Een op de tien (12%) geeft aan dat zij nog informatie missen. Tijdens de eerste twee peilingen betrof dit nog 18 procent en 17 procent, significant hoger.

Waarover missen respondenten dan informatie? De gegeven antwoorden zijn uitlopen, maar ze missen onder andere informatie over:

- De mate van eenzijdige en oppervlakkige berichtgeving. Inwoners vinden dat één van de twee kanten te veel belicht worden.
- Hoe verloopt de oorlog verder en wat zijn eventuele gevolgen voor Nederland, dan wel het Midden-Oosten? Met name vragen over de geopolitieke verschuivingen en eventuele instabiliteit in het Midden-Oosten komen naar boven. Ook noemen enkele inwoners de gevolgen voor de Israëlische dan wel Palestijnse bevolking als iets waar ze meer informatie over willen.
- De context van de hele geschiedenis van het Midden-Oosten. Hoe is de situatie daar ontstaan en hoe zijn we gekomen tot waar we nu zijn? Welke landen in en buiten het Midden-Oosten hebben hier een rol gespeeld?

Zijn er nog andere onderwerpen omtrent de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden waarover je je zorgen maakt, maar waarover je voor jou gevoel nog informatie mist?

“Aantallen informatie, bevolkingsgroepen, geschiedenis, impact op cybercrime vanuit Israël. Waarom moet ik de Guardian lezen om correct geïnformeerd te worden? Kneuterigheid.”

“De instabiliteit die in de regio van midden oosten. Dus meer effect in Syrië, Jordanië etc.”

“De Israëli krijgen beduidend minder aandacht dan de Palestijnen in de media.”

“Ik begrijp de annexaties/nederzettingen politiek niet.”

“Ik denk dat alle informatie op dit moment door een zeer westerse bril word geschreven. Ook heb ik het gevoel alsof de westerse media moslims neerzetten als een behoorlijke zondebok/beneden menselijk. Ik denk dat het goed zou zijn om (veel) meer de Palestijnse kant te belichten in de media.”

“Oog voor de geschiedenis van het conflict, en voor de onrechtvaardigheden (zoals het kolonisatiebeleid)”

“Vanuit de overheid krijgen we geen info over wat er gedaan wordt aan steun voor beide kanten.”

“Verergering van het Palestijnen/Palestina probleem.”

“Waarom onthoudt de overheid zich van stemming in de VN. De reden die ze geven voor onthouding is niet meer in proportie. Wat is de echte reden voor het onthouden? Bondgenootschappen? Lange termijn visie Midden-Oosten?”

Vertrouwen in informatievoorziening

Na de vragen over wat inwoners van de informatievoorziening vinden van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden, vroegen wij hoeveel vertrouwen zij hebben in de informatievoorziening van de overheid omtrent dit onderwerp.

Een kwart van de inwoners heeft helemaal geen tot weinig vertrouwen in de informatievoorziening over de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden (26%).

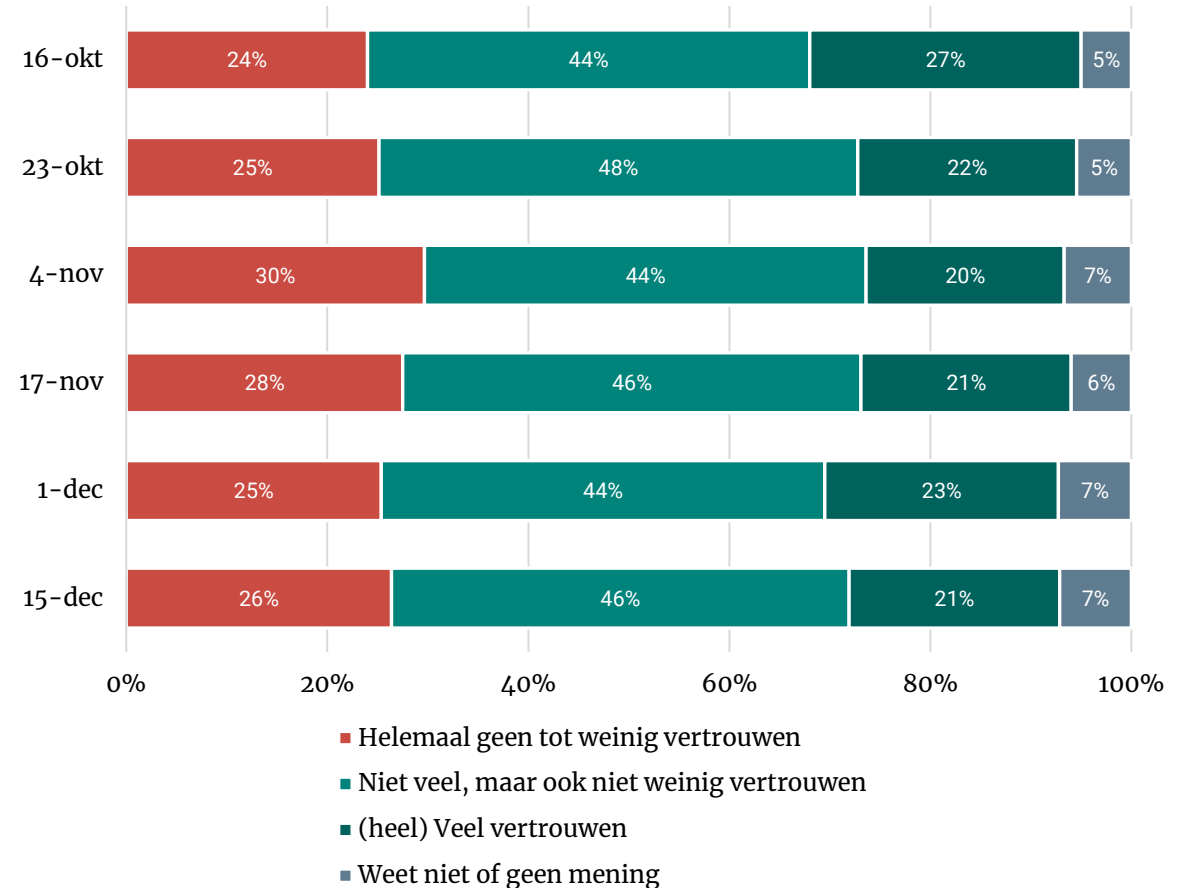
Een op de vijf heeft (heel) veel vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid (21%). Na een daling tussen de eerste en de tweede meting (van 27% naar 22%) is dit stabiel gebleven.

Verreweg de meeste inwoners hebben niet veel, maar ook niet weinig vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden (46%). Dit verschilt niet significant ten opzichte van de vorige metingen.

- Ruim vier op de tien inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond hebben helemaal geen tot weinig vertrouwen (45%). Significant hoger dan het aandeel onder inwoners zonder een migratieachtergrond (23%). Deze groep heeft vaker niet veel, maar ook niet weinig vertrouwen (47% versus 34%) of (heel) veel vertrouwen (22% versus 13%).

Figuur 8. Hoeveel vertrouwen heb je in de informatievoorziening van de overheid over de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?

Basis: Alle Nederlanders n= 1.042

Desinformatie

“Desinformatie is informatie die niet waar is of onnauwkeurig is. Desinformatie wordt verspreid om verschillende redenen. Bijvoorbeeld om geld te verdienen of om iemand, een groep mensen, een organisatie of een land te beschadigen. Zo kunnen democratische processen, zoals verkiezingen, volksgezondheid of nationale veiligheid, worden beïnvloed. Het is voor te stellen dat desinformatie ook een rol speelt in de berichtgeving rondom de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden met als doel de spanningen tussen bevolkingsgroepen in Nederland te vergroten en het conflict te beïnvloeden.”

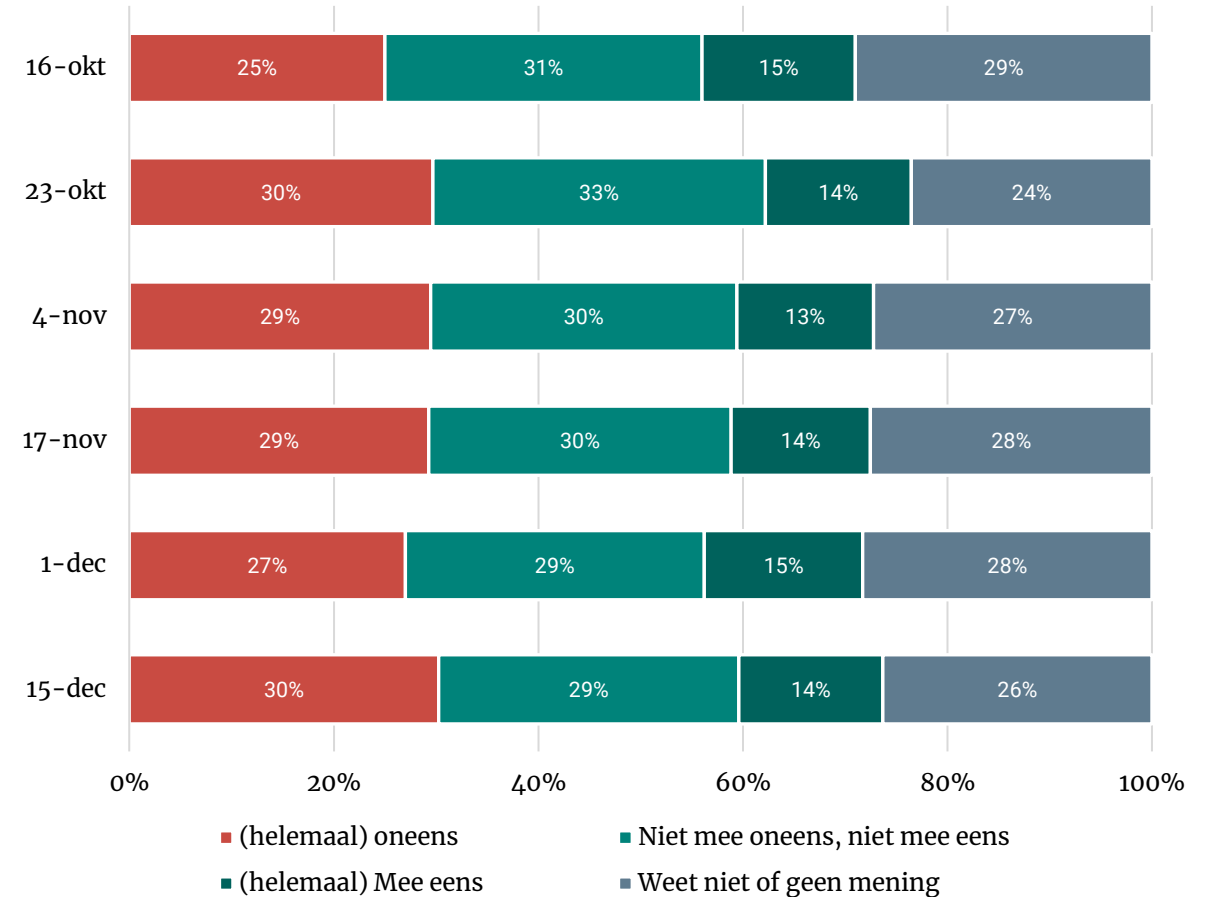
Na deze toelichting vroegen wij in hoeverre inwoners vinden dat de overheid voldoende doet om desinformatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden tegen te gaan.

Drie op de tien inwoners zijn het hier (helemaal) mee oneens (30%) en vinden dat de overheid onvoldoende doet, gelijk aan de vorige metingen. Eén op de zeven vindt dat de overheid wel voldoende doet (14%). Een derde is het er noch mee eens, noch mee oneens (29%). Beide zijn stabiel sinds de eerste meting. Sinds het begin van de metingen kan een vrij grote groep van ruim een kwart hierover geen mening geven.

- Ruim een derde van de hoger opgeleiden (38%) vindt dat de overheid **niet** voldoende doet tegen desinformatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden. Dit ligt significant hoger ten opzichte van lager (23%) en middelbaar (26%) opgeleiden.
- Inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond vinden vaker dat de overheid **niet** voldoende doet tegen desinformatie (39%). Beduidend hoger dan het aandeel onder inwoners zonder een migratieachtergrond (29%). Drie op de tien inwoners zonder een migratieachtergrond (32%) zijn het er niet mee eens, maar ook niet mee oneens. Significant hoger dan het aandeel niet-westerse migranten (16%).

Figuur 9. Ik vind dat de Nederlandse overheid voldoende doet tegen desinformatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden.

Basis: Alle Nederlanders n= 1.042

Berichtgeving (1)

Inwoners zijn sterk verdeeld over de vraag hoe neutraal zij de berichtgeving van de media en de overheid vinden.

Drie op de tien inwoners noemt de berichtgeving van de overheid wel neutraal (26%), bij de media ligt dit lager (20%).

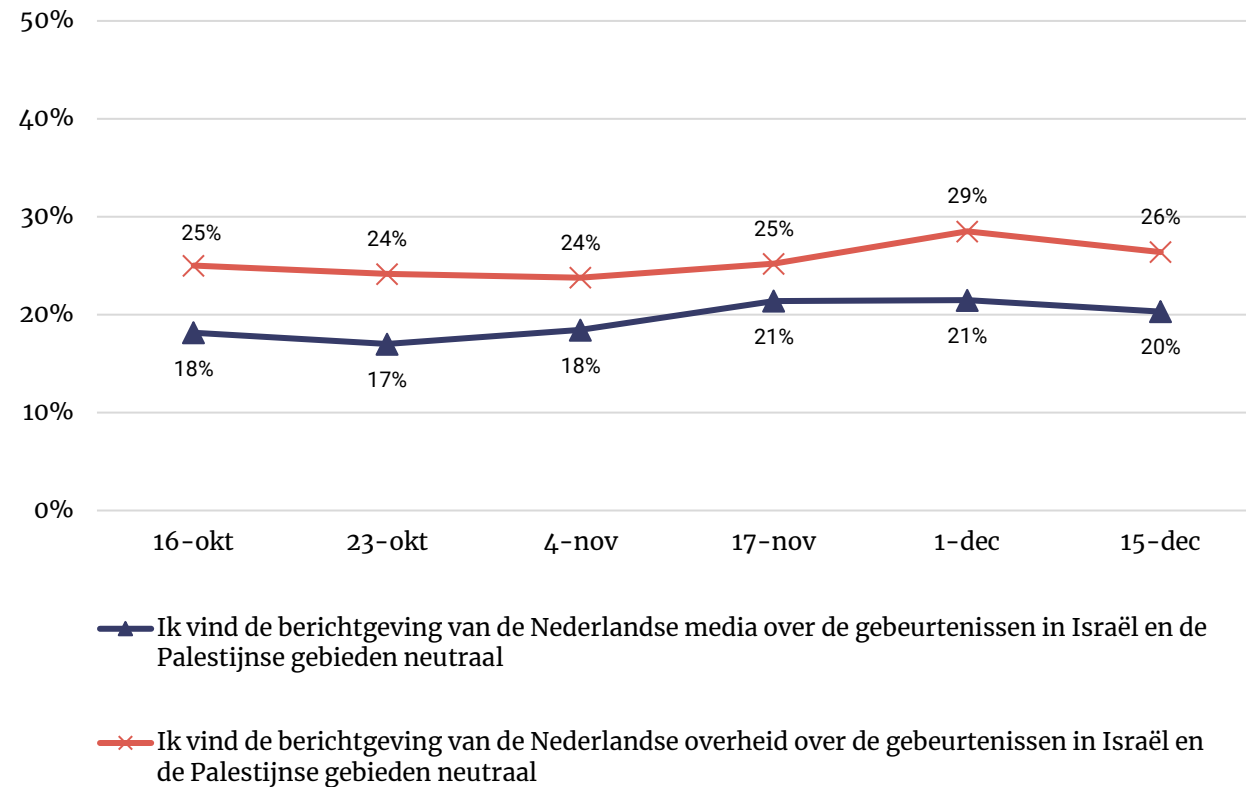
Vier op de tien vinden de berichtgeving van de media (40%) niet neutraal (niet in figuur). Bij de overheid is dit drie op de tien (32%; niet in figuur).

Sinds de eerste meting kent het aandeel dat het (helemaal) eens is met de stellingen dat de berichtgeving wel neutraal is een stabiel beeld. Er is een daling te zien in het aandeel dat de berichten vanuit de overheid niet neutraal vindt. Vanaf de meting van 1 december (rond de 30%) ligt dit lager dan in de periode 13 oktober – 3 november (rond de 40%; beide niet in figuur, zie bijlage sheet 53)

- In de drie grote steden vindt men de berichtgeving van de overheid vaker niet neutraal (44%) dan in de rest van het land (23%-34%).
- 16-39-jarigen vinden de berichtgeving van de overheid vaker niet neutraal (rond de 40%). Net als inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond (52%).
- Bij berichtgeving vanuit de media zien we dat hoger opgeleiden deze vaker wel neutraal vinden (26%) dan lager en middelbaar opgeleiden (16% en 17%). Lager en middelbaar opgeleiden geven daarentegen vaker aan niet te weten of de berichtgeving vanuit de media neutraal is. Een op de vijf geeft dit aan (17% en 20%).

Figuur 10. In hoeverre ben je het eens met de volgende stellingen?

Basis: Alle Nederlanders n= 1.042

Bijlage A: Peilmomenten

Peilmomenten

Peiling 1: 13 oktober – 16 oktober 2023 (n=1.192)

Peiling 2: 21 oktober – 23 oktober 2023 (n=1.193)

Peiling 3: 3 november – 4 november 2023 (n=991)

Peiling 4: 16 november – 17 november 2023 (n=1.138)

Peiling 5: 30 november – 1 december 2023 (n=1.048)

Peiling 6: 14 december – 15 december 2023 (n=1.042)

Bijlagen B: Tabellen figuur 1

Wanneer je denkt aan gebeurtenissen met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland, waarover maak je je dan zorgen?

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
Maakt zich zorgen over een gebeurtenis met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland	71%	67%	67%	65%	61%	60%
Maakt zich geen zorgen over een gebeurtenis met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland	21%	22%	24%	27%	27%	29%
Geen antwoord/ Weet ik niet/ Geen mening	9%	9%	9%	10%	12%	10%

Tabellen figuur 5

Uitval van vitale processen

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	69%	64%	68%	68%	70%	66%
Enigszins waarschijnlijk	16%	20%	17%	16%	15%	18%
(zeer) waarschijnlijk	10%	12%	10%	11%	9%	11%
weet niet/geen mening	5%	5%	5%	4%	6%	5%

Desinformatie en nepnieuws (bewust verspreiden van onjuiste informatie om de publieke opinie te beïnvloeden)

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	6%	5%	4%	5%	6%	7%
Enigszins waarschijnlijk	16%	11%	16%	15%	18%	18%
(zeer) waarschijnlijk	75%	81%	76%	77%	71%	71%
weet niet/geen mening	3%	3%	4%	4%	5%	4%

Extra toestroom van vluchtelingen

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	11%	10%	12%	13%	13%	15%
Enigszins waarschijnlijk	24%	22%	21%	25%	25%	24%
(zeer) waarschijnlijk	64%	67%	65%	60%	58%	58%
weet niet/geen mening	2%	1%	2%	1%	3%	3%

Stijgende gas- en energieprijzen

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	17%	13%	18%	22%	24%	23%
Enigszins waarschijnlijk	22%	22%	24%	25%	28%	27%
(zeer) waarschijnlijk	53%	60%	51%	47%	40%	42%
weet niet/geen mening	7%	5%	7%	7%	8%	7%

Stijgende prijzen van levensmiddelen

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	26%	20%	25%	28%	32%	28%
Enigszins waarschijnlijk	26%	27%	24%	28%	26%	29%
(zeer) waarschijnlijk	43%	49%	44%	39%	35%	35%
weet niet/geen mening	6%	4%	7%	5%	6%	7%

Stijgende brandstofprijzen

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	16%	11%	17%	18%	23%	22%
Enigszins waarschijnlijk	23%	20%	22%	27%	28%	26%
(zeer) waarschijnlijk	53%	63%	53%	49%	41%	44%
weet niet/geen mening	7%	6%	7%	6%	8%	8%

Gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	16%	14%	19%	20%	24%	22%
Enigszins waarschijnlijk	30%	24%	27%	29%	31%	34%
(zeer) waarschijnlijk	46%	54%	46%	41%	34%	35%
weet niet/geen mening	9%	8%	9%	10%	11%	9%

Cyberaanvallen (bijvoorbeeld diensten die, al dan niet tijdelijk, niet beschikbaar zijn, of dat de juistheid van informatie niet langer gegarandeerd is)

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	27%	24%	31%	28%	36%	31%
Enigszins waarschijnlijk	31%	31%	26%	32%	30%	30%
(zeer) waarschijnlijk	35%	38%	35%	33%	26%	33%
weet niet/geen mening	7%	7%	9%	6%	8%	7%

Toenemende maatschappelijke spanningen tussen bevolkingsgroepen

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	4%	3%	4%	5%	5%	4%
Enigszins waarschijnlijk	17%	14%	17%	19%	20%	20%
(zeer) waarschijnlijk	78%	82%	78%	75%	73%	74%
weet niet/geen mening	1%	1%	1%	1%	2%	2%

Verder stijgend woningtekort

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	31%	27%	29%	32%	35%	35%
Enigszins waarschijnlijk	22%	23%	22%	22%	21%	22%
(zeer) waarschijnlijk	42%	47%	44%	40%	39%	37%
weet niet/geen mening	4%	3%	5%	5%	5%	5%

Onrust op straat (bijvoorbeeld demonstraties, ruzies tussen verschillende groepen, gebruik van symbolen zoals vlaggen en spandoeken)

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	5%	3%	5%	5%	5%	7%
Enigszins waarschijnlijk	20%	14%	19%	22%	22%	24%
(zeer) waarschijnlijk	73%	82%	75%	72%	71%	67%
weet niet/geen mening	2%	1%	1%	1%	2%	2%

Tabellen figuur 6

Ik vind dat de manier waarop de Nederlandse overheid steun uitspreekt voor Israël leidt tot extra spanningen in de samenleving

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(helemaal) Mee eens	50%	54%	51%	49%	46%	48%
Niet mee oneens, niet mee eens	23%	22%	23%	24%	24%	24%
(helemaal) Oneens	19%	14%	16%	18%	18%	18%
Weet niet of geen mening	9%	10%	10%	10%	12%	10%

Ik vind de manier waarop de Nederlandse overheid reageert op de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden begrijpelijk

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(helemaal) Mee eens	35%	29%	28%	30%	31%	28%
Niet mee oneens, niet mee eens	28%	30%	28%	29%	27%	27%
(helemaal) Oneens	23%	29%	30%	29%	25%	30%
Weet niet of geen mening	14%	12%	14%	12%	17%	15%

Ik vind dat er in de reactie van de overheid voldoende aandacht is voor alle bevolkingsgroepen in de Nederlandse samenleving

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(helemaal) Mee eens	27%	23%	22%	28%	28%	28%
Niet mee oneens, niet mee eens	29%	26%	29%	27%	29%	28%
(helemaal) Oneens	30%	37%	35%	30%	27%	30%
Weet niet of geen mening	14%	13%	14%	15%	16%	14%

Tabellen figuur 7

De informatie vanuit de Rijksoverheid informeert mij voldoende over de mogelijke lange termijn effecten van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden voor Nederland

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(helemaal) Eens	10%	9%	10%	10%	12%	12%
Niet mee oneens, niet mee eens	26%	23%	24%	24%	27%	26%
(helemaal) Oneens	51%	56%	54%	54%	47%	47%
Weet niet of geen mening	12%	12%	11%	12%	14%	15%

Het is voor mij duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden in Nederland te beperken

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(helemaal) Eens	13%	10%	13%	13%	14%	15%
Niet mee oneens, niet mee eens	28%	25%	28%	28%	26%	27%
(helemaal) Oneens	49%	54%	48%	48%	47%	46%
Weet niet of geen mening	10%	11%	11%	10%	13%	12%

Er is zo veel tegenstrijdige informatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden dat ik niet meer weet welke informatie ik moet geloven

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(helemaal) Eens	27%	41%	33%	41%	34%	36%
Niet mee oneens, niet mee eens	25%	27%	26%	26%	27%	26%
(helemaal) Oneens	39%	27%	33%	28%	30%	30%
Weet niet of geen mening	8%	5%	7%	5%	9%	8%

Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over de mogelijke gevolgen voor Nederland over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(helemaal) Eens	38%	36%	36%	34%	27%	31%
Niet mee oneens, niet mee eens	26%	26%	25%	28%	27%	28%
(helemaal) Oneens	31%	32%	34%	33%	39%	34%
Weet niet of geen mening	5%	7%	6%	5%	6%	7%

Ik kan vanuit de informatie die ik krijg en zoek over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden een goed beeld vormen van deze situatie

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(helemaal) Eens	50%	42%	45%	41%	42%	42%
Niet mee oneens, niet mee eens	25%	27%	27%	30%	28%	26%
(helemaal) Oneens	17%	23%	20%	22%	20%	21%
Weet niet of geen mening	8%	8%	8%	7%	10%	11%

Tabellen figuur 10

Ik vind de berichtgeving van de Nederlandse overheid over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden neutraal

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(helemaal) Mee eens	25%	24%	24%	25%	29%	26%
Niet mee oneens, niet mee eens	24%	24%	26%	27%	27%	28%
(helemaal) Oneens	38%	42%	39%	37%	31%	32%
Weet niet of geen mening	13%	10%	11%	11%	13%	13%

Ik vind de berichtgeving van de Nederlandse media over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden neutraal

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec	15-dec
(helemaal) Mee eens	18%	17%	18%	21%	21%	20%
Niet mee oneens, niet mee eens	27%	28%	25%	24%	24%	25%
(helemaal) Oneens	40%	43%	42%	40%	38%	40%
Weet niet of geen mening	15%	13%	14%	14%	16%	15%

6^e flitspeiling gebeurtenissen Israël en de Palestijnse gebieden

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KvK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl